

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2015 m. birželio 10 d.

Šalies ūkio augimas yra sulėtėjęs. Tokią ekonominę raidą lemia tarptautinė aplinka. Pirmaisiais šių metų mėnesiais dėl pablogėjusios Rusijos ūkio padėties Lietuvos eksportas į šią šalį sumažėjo maždaug ketvirtadaliu. Eksportas į Rusiją sumažėjo daugiau nei 2014 m. pabaigoje todėl, kad gerokai susilpnėjo Rusijos rublio kursas. Šios šalies realiosios disponuojamosios namų ūkių pajamos toliau mažėjo, taip pat mažėjo mažmeninė prekyba ir, skirtingai nei anksčiau, privatusis vartojimas. Nors ir buvo numatoma, kad ūkio padėtis Rusijoje gerokai pablogės, vis dėlto jos importas mažėja daug labiau, nei laukta. Tai turi įtakos tiek Lietuvos, tiek kitų su Rusija prekiaujančių valstybių eksporto raidai – prastesnės, nei prognozuota, eksporto raidos dabar tikimasi ir Lietuvai svarbiose prekybos partnerėse, pavyzdžiui, Baltijos šalyse.

Eksporto į Rusiją kryptis reikšmingai veikia transporto sektorių. Paskutiniu metu daugiau nei 90 proc. prekių eksporto į Rusiją sudaro reeksportas – prekės, pagamintos ne Lietuvoje. Reeksporto mažėjimas daugiausia neigiamas įtakos turi vežėjams, prekybos įmonėms ir sandėliavimo paslaugų teikėjams. Krovinių gabenimo į Rusiją paslaugos sudaro reikšmingą visų Lietuvoje suteikiamų transporto paslaugų dalį – daugiau nei dešimtadalį. Taigi, recesija Rusijoje daro pastebimą įtaką transporto ekonominei veiklai.

Padėtis kitoje atvirojo ūkio sektoriaus veikloje – pramonėje – geresnė. Apdirbamosios gamybos įmonės didžiąją dalį produkcijos eksportuoja į Europos Sąjungos šalis. Šių šalių ekonominė plėtra pamažu auga, taigi Lietuvos įmonės į jas eksportuoja vis daugiau ir Lietuvos gamintojų eksporto rinkos dalis Europos Sąjungos šalyse didėja. Apdirbamosios gamybos rezultatus taip pat palankiai veikia vidaus paklausa. Jau daugiau nei metus maždaug pusę apdirbamosios gamybos, neįskaitant naftos produktų, plėtros lemia auganti vidaus rinka.

Vidaus paklausa tebėra svarbiausias ūkio augimo veiksnys. Labiausiai prie ekonomikos augimo prisideda privatusis vartojimas. Jis didėja, nes namų ūkių pajamos palaipsniui auga, o taupymas, namų ūkių lūkesčiams tebesant geriems, nedidėja. Numatoma, kad privatusis vartojimas ir toliau nuosekliai augs, nes namų ūkių gaunamas pajamas gausins kylantis darbo užmokestis ir didesnis užimtumas. Galimybes vartoti didins ir kritusios kainos, ypač degalų, nes daugiau lėšų galės būti skiriama kitoms prekėms ar paslaugoms įsigyti. Tiesa, neatmestina tai, kad dėl sumažėjusių degalų kainų sutaupytų lėšų vartotojai neskubės išleisti, nes jie gali tikėtis, kad daug nukritusios kainos vėl gali pakilti.

Iki šiol ūkio aktyvumą didino ir investiciniai projektai. Pokyčiai nekilnojamojo turto rinkoje bei įmonių plėtra iki šiol skatino gyvenamosios ir negyvenamosios paskirties pastatų statybą. Valstybės sektoriuje buvo plėtojami įvairūs infrastruktūros projektai. Numatoma, kad artimiausiu metu investicijų toliau gausės, iš dalies – dėl ankstesnės Europos Sąjungos finansinės perspektyvos lėšų panaudojimo. Tačiau dėl investicijų raidos esama daug neapibrėžtumo. Pablogėjusi tarptautinė aplinka gali skatinti įmones atidėti investicinius projektus. Neigiamai investicijas gali veikti ne tik pablogėjusi ekonominė padėtis Rytų Europos valstybėse, bet ir neapibrėžtumas dėl ūkio plėtros tvarumo išvysčiusiose šalyse – ekonominės raidos perspektyvos kai kuriose iš šių šalių dabar vertinamos atsargiau.

Auganti vidaus paklausa labiausiai prisidės prie ūkio augimo ir artimiausiu metu. Vidaus paklausos perspektyva nesikeičia, palyginti su anksčiau paskelbtomis makroekonominių rodiklių prognozėmis. Šių metų ūkio augimo prognozė vis dėlto sumažinama iki 2,0 procento, atsižvelgus į prastesnius, nei laukta, eksporto rezultatus. Numatoma, kad eksportas ims kilti tik antroje metų pusėje, kai ims augti importas Lietuvos užsienio prekybos partnerėse. Pamažu gerėsianti padėtis šiose prekybos partnerėse turėtų prisidėti prie spartesnio ūkio augimo Lietuvoje. Prognozuojama, kad 2016 m. Lietuvos realusis BVP padidės 3,4 procento.

Vartotojų kainų lygis tebėra mažesnis nei prieš metus. Jo sumažėjimą daugiausia lemia kritusios energijos žaliavų kainos. Pastaraisiais mėnesiais pasaulinė naftos kaina šiek tiek didėjo, bet nepakilo tiek daug, kiek nukrito praėjusių metų antroje pusėje. Mažesnę naftos kainos lygį lemia ne tik šios energijos žaliavos vangis paklausa, bet ir gausi jos gavyba. Todėl tikėtina, kad toks naftos kainos sumažėjimas nėra trumpalaikis. Vartotojų kainos, neįskaitant energijos, didėja nedaug. Pavyzdžiui, šiuo metu yra labai sulėtėjęs maisto kainų augimas, nes jau kurį laiką krinta maisto žaliavų kainos pasaulyje ir maisto gamintojų kainos vietos rinkoje. Tiesa, paslaugų kainos didėja. Jų kilimą skatina jau netrumpą laiką auganti vidaus paklausa. Numatoma kainų raidos perspektyva, palyginti su anksčiau paskelbtomis makroekonominių rodiklių prognozėmis, nesikeičia. Prognozuojama, kad artimiausiu metu su

energijos žaliavomis susijusios kainos tebebus gerokai nukritusios ir neigiamai veiks metinę infliaciją, o kitos kainos didės maždaug tiek pat, kiek dabar. Numatoma, kad vidutinė metinė infliacija Lietuvoje šiemet sudarys –0,3 procento. Kitąmet, tolesnio energijos pigimo nenumatant, infliacija turėtų padidėti.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2015–2016 m.

	2015 m. birželio mėn. prognozė ^a			2015 m. kovo mėn. prognozė		
	2014	2015 ^b	2016 ^b	2014 ^b	2015 ^b	2016 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	0,2	–0,3	1,6	0,2	–0,3	1,6
BVP defliatorius ^c	0,9	0,1	1,4	0,8	0,1	1,5
Darbo užmokestis	4,7	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
Importo defliatorius ^c	–2,9	–3,8	0,9	–2,8	–4,0	0,8
Eksperto defliatorius ^c	–2,4	–2,5	0,2	–2,8	–3,6	0,2
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendras vidaus produktas ^c	3,0	2,0	3,4	2,9	2,7	3,5
Privataus vartojimo išlaidos ^c	4,6	3,4	4,0	4,7	3,4	4,0
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	7,8	3,0	4,0	8,1	3,0	4,0
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	3,3	0,1	4,3	3,7	3,8	5,0
Prekių ir paslaugų importas ^c	5,4	1,5	4,5	4,9	4,0	5,3
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	10,7	10,0	9,2	10,7	9,9	9,2
Užimtųjų skaičius ^d (% , pokytis per metus)	2,0	0,6	0,5	2,0	0,6	0,5
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	0,0	0,0	–0,7	0,2	0,2	–0,5
Einamosios sąskaitos balansas	0,2	0,0	–1,8	0,0	0,0	–1,4
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	2,9	2,8	0,1	2,9	3,1	0,4

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2015 m. gegužės 20 d.

^b Prognozė

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją